

PAUL LAFARGUE

KRISTILLINEN RAKKAUS

HISTORIALLISTEN TOSIASIAIN

VALOSSA

SUOMENSI

YRJÖ SIROLA

~~864/~~
YK-13

HELSINKI
TYÖVÄEN SANOMALEHTI O.-Y.

486-

PAUL LAFARGUE

KRISTILLINEN RAKKAUS

HISTORIAALISTEN TOSIASIAIN VALOKOPIO

SUOMENSI

YRjö SIROLA

HELSINKI
TYÖVÄEN SANOMALEHTI O. Y.

PAUL LAFARGUE

KRISTILLINEN RAKKAUS

HISTORIALLISTEN TOSIASIAIN VALOSSA

SUOMENSI

YRJÖ SIROLA

HELSINKI
TYÖVÄEN SANOMALEHTI O.-Y.

FAULTS AND DEFECTS

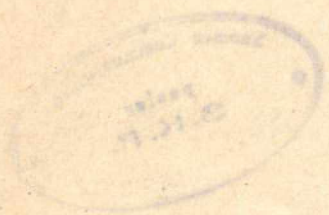
KRISTITTEILINEN RAKKKAUS

HISTORIAL LIST OF ASIAN VALDS

NUMBER

1907

HELSINKI
TYÖVÄEN KIRJAPAINO 1907.

I.

CARITAS-(RAKKAUS) KÄSITE JA TOIMINTA ENSIMÄISTEN KRISTITTYJEN KESKEN.

Armahtava rakkaus on yksi niistä kolmesta henkisestä hyveestä, jotka kristillisyyden kehuu istuttaneensa ihmisyyteen, joka Kristukseen saakka muka oli pysynyt suljettuna säälintunteelta kaltaisiaan kohtaan; se on vapauden, tasa-arvon ja veljeyden valtiollisten periaatteiden arvokas edelläkävijä, jotka Ranskan porvaristo ylistää ilmottaneensa kahdeksannentoista vuosisadan ihmisille.

Mutta kristillinen rakkaus, joka syvässä nöyryydessä ei rikkailta vaadi enempää, kuin rovon ylellisyydestä, on hyve, joka tuo kouriintuntuvia etuja: häiritsemättä häntä hänen tottumuksissaan, koskematta hänen paheisiinsa tai hyveisiinsä, vaatimatta häneltä vähintäkään ruumiillista tai henkistä ponnistusta, ja tulematta hänelle kalliiksi, suo se hänelle lisäksi siveellisen ylevyyden tunteen pitää itseään hyväntekijänä, hankkii hänelle jokaisen jalomielisen anteliaisuudenteon takia yhteiskunnallista kunnioitusta ja takaa hänelle varman paikan paratiisissa, sillä »rakkaus», sanoo Pietari, »peittää paljon rikoksia». Se tuottaa myös muita tärkeitä etuja, joita mainitsemasta sen papit ja saarnaajat viisaasti varovat itseään: caritas on häpeämätön, kyynillinen välittäjä, joka turmelee köyhän luonteen, alentaa hänen ihmisarvonsa ja itsetuntonsa ja samalla totuttaa hänet karitsan kärsivällisyydellä sietämään väärää ja valitettavaa osaansa. Ainoastaan yhteiskunta, joka vie köyhien riistämisen äärimmilleen, voi

johtua kohottamaan satumaista kiskomiskorkoa tuottavan rahansijotuksen hengellisen ja yhteiskunnallisen hyveen siveelliseen arvoon.

Mitä jumaluusoppineet sanonevatkaan, kristillinen rakaudentoiminta ei ole *yhdellä* iskulla päässyt tähän korkeaan täydellisentymisasteeseen. Apostoleilla ja ensi kristityillä oli siitä vähemmän rajoitettu ja ennen kaikkea vähemmän porvarismainen käsitys; he kärsivät itse vielä liiaksi välttämättömimpäin puutetta, voidakseen panna toimeen mitään laajempaa hyväntekeväisyystoimintaa. Täytyy olla hyvin väärä käsitys heidän elämästään ja etenkin vahvasti kaunistella Apostolien tekojen ja epistolain tekstiä, voidakseen koristaa apostoleita tällä niin tuottavalla kapitalistihyveellä: eikä yleensä ole koskaan niin häikäilemättä mitään tekstiä väärennetty kuin Uuden Testamentin.*)

*) Isämeidän rukous on etenkin joutunut kääntäjain korjailun esineeksi. Ensi kristityt olivat köyhiä raukkoja, joilla oli leivän puute ja enemmän velkoja kuin syntejä: heidän täytyi siis rukouksissaan pyytää jokapäiväistä leipää ja vapautumista velkojista, joitten joukossa jotkut, vaikkakin uuteen uskoon kääntyneet, heitä »vetivät pakanain tuomioistuinten eteen» (Jaakopin epist. II 6), siksi rukoilivatkin he: »poista meidän velkamme!»

Velkain poistaminen mahtaisi aikamme juutalaisista ja kristillisistä kapitalisteista tuntua kauhistuttavalta toimenpiteeltä; mutta vanhassa maailmassa ei velkain anteeksianto ollut niin harvinaisen: säännöllisesti tapahtui semmoinen Judeassa suurena sovintovuotena, ja Kreikan kaupunkivaltioissa esti demokratinen puolue, niin usein kuin valtaan pääsi, velkavaatimukset. Efesosta löydettiin v. 1870 kaivantoja tehtäessä kirjojtuksia, jotka kertovat valtion hallinnon poistaneen velkavaatimukset, kun sota Mitridatesta vastaan uhkasi, paitsi ne, joilla oli kiinnitystakuu.

Velkain anteeksiannon lupaus oli kristinuskon parhaita levityskeinoja. Keisari »Julianus Uskonluopion» aikana kertoo eräs aleksandrialainen kirjailija kristillisten saarnaajain julistavan katu-
jen kulmissa: »Kristus on poistava velat, jotka vielä ovat veronkantajille maksettavat, hän on antava velkojille heidän rahansa takaisin ja maksava niin yksityisten kuin valtion velat.»

Sovittelu on siis jo pujahtanut esiin, tyydyttäen niin velanottajia kuin antajia. Velat siis poistetaan, jota alkujaan rukoiltiin, mutta velkojatkin saavat osansa, josta ensimmäiset kristityt eivät vielä huolehtineet. Mutta kun rikkaat lisääntyivät usko-

Apostolit eivät ollenkaan tunne tätä hyväntekeväisyyden kuuluisaa hengellistä hyvettä eikä se apostolien kirjoituksissa esiinnykään. Uuden testamentin sanat *agape* ja *caritas*, joita on selitetty hyväntekeväisyyden, armahtavan rakkauden merkityksessä, eivät kreikassa ja latinassa sitä merkitse, vaan käyttävät Paavali, Pietari, Jaakoppi ja Johannes sitä merkitsemään ystävyyttä ja veljellistä rakkautta. Että ensi kristityt antoivat näille sanoille ainoastaan tämän merkityksen, se käy selville siitä, että he käyttivät niitä yhteisistä aterioistaan, jotka eivät olleet hyväntekeväisyysterioita vaan veljestymisjuhlia. Sitten nimittivät he naisia, jotka valittuina sisarina asuivat pappien kanssa yhdessä, *agapete'in* (rakastettujen) nimellä, koska heille *agape* merkitsi veljellistä rakkautta erotukseksi sanasta *eros*, sukupuolirakkaus.

Caritas, joka sanasta kalleus on johtunut merkitsemään rakkautta, myötätuntoisuutta latinan kielessä, ei ole koskaan merkinnyt muuta ja vielä käyttää Ammianus Marcellinus 4:nellä vuosisadalla j. Kr. sitä samassa merkityksessä. Kreikkalainen sana *eleemon*, sääliväinen, joka tulee likelle armeliaisuuden käsitettä, käännettiin sittemmin sanalla *caritabilis*, tarkoittaen hyväntekeväistä kirkollisessa kielessä. Kun vanhasta latinasta puuttui vastaavaa sanaa, käyttivät Tertullianus, Hieronymus ja Augustinus kreikasta lainattua sanaa *elemosyne* merkitsemään almuja, hyväntekeväisyyttä, rakkauden lahjoja. Englannin protestanttiset jumaluusoppineet, jotka v. 1880 korjasivat käännöksen tekstin sanat, käänsivät sanat

vaisten keskuudessa, niin ruvettiin, ettei tarvitsisi heitä pelottaa velkain poistamisen uhalla, räpäimään »Herran rukousta».

Tertullianus kirjotti tutkimuksen »todistaakseen, että latinaisen sana »debita» ei ole otettava sanallisessa merkityksessä »velat», vaan tarkoittaa kuvaannollisesti »syntejä», velkoja Jumalaa vastaan. Kirkko-isät ja kääntäjät ovat sitten »pyhään» tekstiin siirtäneet synti sanan velan sijaan. Espanjalaiset rukoilevat vieläkin velkojaan anteeksi, ja englantilaisen tekstin uudistuksessa v. 1880 otettiin se takasin. Mutta velat ovat sillä aikaa muuttuneet pyhäksi asiaksi, joita ikuinen isäkään ei enää voisi poistaa; mutta englantilaiset papit eivät enää ole pitäneet soveliaana jatkaa väärennystä. Debita sanan merkityksen selitys osottaa käsitysten muutosta alkukristillisyydestä.

agape ja *caritas* taas sanoilla ystävyys, rakkaus. Eikä apostolein elin- ja ajatustavat muuta tulkitsemista sallikaan.

Ensi kristityt Jerusalemissa, Korintossa, Efesossa, Antiokiassa ja muissa paikoissa ryhmittivät pieniksi seurakunniksi, jotka asuivat samassa talossa, vieläpä samassa huoneessakin. Apostolien teot ja kirjeet sisälsivät arvokkaita yksityistietoja heidän menettelystään uskolaistensa luvun lisäämiseksi, heidän elintavoistaan ja intohimoista, jotka heitä panivat liikkeelle.

»Jotka siis mielellänsä hänen sanansa ottivat vastaan, ne kastettiin; ja sinä päivänä lisääntyi lähes kolme tuhatta sielua. Ja he pysyivät alati apostolein opissa ja osallisuudessa ja leivän murtamisessa ja rukouksissa . . . Mutta kaikki, jotka uskoivat, olivat yhdessä ja pitivät kaikki yhteisenä. Ja he myivät heidän hyvyytensä ja tavaransa, ja jakoivat ne kaikille, sen jälkeen kuin kukin tarvitsi . . . Ja niiden paljoudessa, jotka uskoivat, oli yksi sydän ja yksi sielu, ei myös kenkään sanonut mitään omaksensa, kuin hänellä oli, vaan kaikki olivat heille yhteiset . . . Ja ei myöskään ollut yhtään tarvitsevaa heissä; sillä niin monta, joilla pellot eli huoneet olivat, ne he myivät ja toivat myytyin hinnan. Ja panivat apostolein jalkain eteen ja jokaiselle jaettiin niinkuin kukin tarvitsi.» (Apostolein teot II 41—45 ja IV 32—34.)

Pääsy leivän ja elintarpeitten jaolle osalliseksi oli apostolien vaikuttavimpia uskonlevityskeinoja: yhtenä päivänä kääntyi leipää ja oppia yhtaikaa jaettaessa kolme tuhatta köyhää raukkaa: he ottivat vastaan ilman suuria mietteitä elintarpeitten tarjouksen ja vielä lisäksi opin, josta he vähän ymmärsivät, ja joka apostoleillekin oli epäselvä ja sekava, kuten Paavalin ja Pietarin riita ympärileikkauksesta osottaa; tämän heprealaisen tavan pysyttäminen olisi ehkäisytt kristinuskon kansainväliseksi muodostumista.

Kädenkäänteessä kääntyneiden joukkoa voitiin pitää uskollisina uudessa opissa vain sillä ehdolla, että he yhtä uskollisesti saivat vatsansa täyteen; nämät tietysti olivat valmiit luopumaan opista yhtä helposti kuin olivat siihen yhtyneet. Apostolit olivat pakotetut jännittämään kaiken

kekseliäisyytensä, voidakseen jakaa jokaiselle leipää uskon vahvikkeeksi, ja tämän luvallisen tuloksen saavuttamiseksi käytettiin monenmoisia keinoja.

Katsottakoon evankeliumin kertomusta: Ananias ja hänen vaimonsa Safira, kaksi hyvää, moitteetonta kansalaista, olivat ottaneet apostolien opin niin vakavasti, että he toimiakseen seurakuntasäännösten mukaan myivät omaisuutensa ja laskevat saamansa rahat Pietarin jalkoihin; he pidättivät kuitenkin osan itselleen — Apostolien teoissa ei sanota, mitä tarkotusta varten. Apostoli, joka epäilemättä oli tarkkaavasti seurannut myyntiä, sai tietää, etteivät he olleet tuoneet kaikkea rahaa hänelle: hän tuotti peräkkäin miehen ja vaimon luokseen, jossa joku voima löi heidät kuoliaaksi, ja antoi »nuorten miesten», jotka näyttivät olleen hänen käytettävänänsä semmoisia asioita varten, toimittaa ruumiit nopeasti pois ja haudata, kuten pyhän miehen sanat Safiralle osottavat: »katso niiden jalat, jotka sinun miehes hautasivat, ovat oven edessä ja vievät pois sinut». Kuten odottaa tuleekin, panevat Apostolien teot heidän kuolettamisensa rakkaan Jumalan laskuun. Tämä tapaus vaikutti sen, että »suuri pelko tuli koko seurakunnalle ja kaikille niille, jotka tämän kuulivat». Apostolien politiikka oli siis siinä, että he pelon kautta pitivät kunnioitusta yllä; usein kertovat Apostolien teot pelosta, jota apostolit uskovaississa herättivät. Kristinuskon levittäjät ovat yleensä vanhassa ja uudessa mailmassa noudattaneet samaa politiikkaa. Jesuiitti Charlemois, joka ei suinkaan ollut mikään pahasisuinen mies, kertoo »Paraguayan historiassaan» suurella lempeydellä ja sielunrauhalla, että taivaan tuli poltti erään intiaanipäällikön, joka oli kieltäynyt noudattamasta jesuiitti-saarnaajan käskyä.

Mutta löytyi seurakuntain ulkopuolella uskovaisia, jotka, vähemmän herkkäuskoisina kuin Ananias ja Safira, elivät maallisella tavalla; he pitivät omaisuutensa, mutta ymmärsivät avustaa »pyhien» elantoa; pyhiksi nimittivät seurakunnanjäsenet itseään todennäköisesti, koska heillä oli erikoiset pakanoista eroavat käsitykset omaisuudesta. Apostolit ja pyhät, kirjottaa Paavali, ottavat nämät lahjat hyvänä »tuok-

sun ja Jumalalle otollisena uhrina». He hakivat aina rikkaita ja anteliaita henkilöitä. Pietari oli siinä taitava: Ap. teot kertovat 9 ja 10 luvussa leski Tabitasta ja päämies Korneliuksesta. Edellisen oli hän saanut uskomaan herättäneensä hänet kuolleista ja taikauskoinen italialainen uskoi enkelien tuovan onnitteluita hänen armeliaisuutensa takia. Judean pyhät vaativat, kun he kansalaisiltaan saivat vain vähän lahjoja, että muitten maitten pyhät heitä auttaisivat: siitä Pietarinrahain alku.

Korinttilaiset olivat Paavalin todistuksen mukaan hyvin anteliaat, heidän lahjansa tuottivat pyhille ylellisyyttäkin (2 Kor. 9: 12), mutta he olivat poikkeuksena, katsoen saman Paavalin valitukseen kolehtien kokoamisen vaikeuksista ja Jaakopin mahtipontisiin julistuksiin vain vähän anteliaita rikkaita vastaan: »Nyt hyvin, te rikkaat, itkekää ja ulvo-kaat teidän viheliäisyyttänne, joka teidän päällemme tuleva on. Teidän rikkautenne ovat mädänneet, teidän vaatteenne ovat koidellut. Teidän kultanne ja hopianne ovat ruostuneet, ja niiden ruosteen pitää oleman teille todistukseksi ja pitää syömän teidän lihanne niinkuin tuli.» (Jak. 5: 1—3.) Luulisi lukevansa jonkun kiihkoisan juutalaisvihaajan häväistyksiä juutalaisia rahamiehiä vastaan, jotka eivät ole halukkaat hänelle rahalainaa myöntämään.*)

Uskovaiset ottivat, vaikka eivät asuneetkaan »pyhien» kanssa yhdessä, osaa heidän rakkaudenaterioihinsa, joiden tuli johtaa mieliin ehtoollinen, jossa Kristus esikuvallisesti oli antanut apostoleille lihansa ja verensä. Mutta rikkaat varovaisuuden vuoksi, ennenkuin he istuutuivat pyhien, heidän hienolle suulleen halvan aterian ääreen, söivät oman ehtoollisensa (1 Kor. 9: 21). Pyhät puolestaan orjallisesti

*) Drumond, juutalainen luopio Ranskassa ja kuulu juutalaisvihaaja, on lehdessään kertonut, että raivoisa antisemiitti Mores oli pyytänyt juutalaiselta Cornelius Herziltä lainaksi 20,000 fr. pelivelan maksuksi ja oli tämä sanonut suostuvansa siihen, jos itse Drumond tulisi sitä pyytämään. Ja todella alistuivat herrat saman juutalaisen vaatimukseen, jota he joka aamu lehdessään herjasivat: he pitivät häntä niin tyhmänä, ettei hän heiltä muuta vaadi kuin tämän nöyryyttävän vierailun.

palvelivat rikkaita; antoivat heille kunniapaikat köyhien seisossa tai istuessa jakkaroilla. Apostoli Jaakoppi, kansan puhujan esikuva ensi kristittyin keskuudessa kiivailee sitä vastaan, että »katsoisitte sitä, joka kiittävässä vaatteissa on . . . eikö Jumala ole tämän maailman köyhiä valinnut, jotka uskossa rikkaat ja valtakunnan perilliset ovat, jonka hän niille lupasi, jotka häntä rakastavat? . . . Eivätkö rikkaat ole väkivaltaiset teitä polkemaan ja vetämään teitä oikeuden eteen?» — epäilemättä saadakseen lainatut rahansa takasin (Jak. 2: 13—6). Apostolit ja pyhät eivät tosin ole kerjuuta keksineet, mutta ovat osanneet sitä käyttää.

Rikkaat ja uskovaiset väsyivät elättämään pyhiä, eivätkä pelänneet vastustaa näitten ainaisia vaatimuksia. Paavalilla oli vakaumuksestaan huolimatta, että »Herra on säättänyt, että ne jotka evankeliumia ilmoittavat, pitää evankeliumista elantonsa saaman», kuitenkin ylpeä sydän laskeakseen omaksi osakseen moista syytöstä: »Mutta en minä ole kuitenkaan mitään näistä tehnyt», selittää hän itsetietoisesti, »vaan en minä sentähden sitä kirjota, että niin pitäisi minun kansani tapahtuman. Parempi olisi minun kuolla, kuin että joku minun kerskaamiseni tyhjäksi tekisi» (1 Kor. 9: 14—15). Pietari oli luonteeltaan kerjuuseen taipuva: erottaakseen itseään edukseen hänestä, huomauttaa Paavali usein painolla, että hän ei ole uskovaisille mitään maksanut, vaan työllään ansainnut leipänsä.

Hevoset pureskelevat toisiaan kun rehu loppuu: »pyhät» riitaantuvat, kun kassa tyhjenee. Kielet irtaantuvat, haukkumaisanoja lentää ja iskuja satelee. »Kieli», kirj. ap. Jaakoppi (3: 5—8) »on piskuinen jäsen, ja kuitenkin suuria asioita toimittaa. Katso, vähä tuli, kuinka suuren metsän se sytyttää. Ja kieli on myös tuli, maailma vääryyttä täynnänsä; niin on myös kieli meidän jäsentemme seassa, joka koko ruumiin saastuttaa, ja sytyttää kaiken meidän menomme, koska se helvetissä syttyy». Naisten kielet etenkin olivat täynnä tulta, joka pani kaikki seurakunnat liekkeihin ja tuotti seurakuntalaisille pahoja palohaavoja. Apostolien täytyi yhtenänsä sitä vastaan kiivailla. Paavali käskeekin naisia vaikenemaan (1 Kor. 14: 35). Etukysymykset antoi-

vat sytykettä, ja riitaisuudet tulivat pakanainkin tietoon oikeusjuttujen kautta, sen sijaan että ne olisi ratkaistu uskovaisten kesken, jotka »tulevat tuomitsemaan maailmoja ja enkeleitä». Paavali ennustaakin seurakunnille tuhoa riitaisuuksien takia (Gal. 5: 15). Veljellisyys ei siis ollut alkukristillisyyden pyhien ja uskovaisten hyve.

Ei ollut helppo pitää järjestystä ja kuria pyhien kirkkoissa ja uskovaisten yhdistyksissä. Ensi kristityt muodostivat harvinaisen sekoituksen kurjuuden katkeroittamia ja kateellisia köyhiä nälkäisiä tyhjäntoimittajia ja ryysyköyhälistöä, jotka olivat kääntyneet uuteen uskoon vain aineellisten etujen takia; vastakohtana tälle epäilyttävälle seuralle olivat kunnialliset käsityöläiset ja pikkuliikkeen harjoittajat, jotka varoivat itseään lähemmästä tekemisestä tuon ryysyläisjoukon kanssa, kuin myös mukavassa asemassa olevat henkilöt, jotka olivat ylpeät rikkauksistaan ja rakkauden lahjoistaan kiitoksiksi vaativat alamaisia kunnianosoituksia.*)

Heitä koossa pitävä oppi ei vielä opettanut nöyryyttä, vaan kehitti tasa-arvon tunnetta, kaikkihan, rikkaat ja köyhät, orjat ja vapaat, siveät ja siveettömät eroituksetta olivat nousevat ylös ja saavat kuolemattoman sielun ja »kato-

*) Pyhien ja uskovaisten joukossa, joitten »pyhitetyt ruumiit» olivat »Kristuksen jäseniä», löytyi »huorintekijöitä, salavuoteisia, varkaita, ahneita, juomareita, pilkkaajia», kuten Paavali kertoo (Kor. 6: 10, 11). Vielä todistaa (Kor. I 5: 1): »Täydellisesti kuuluu teidän seassanne huoruus, ja senkaltainen huoruus, josta eivät pakanatkaan sanoa tiedä, niin että joku isänsä emäntää pitää». Evankeliumin saarna ei parantanut Judean uskovaisia, koskapa 4:llä vuosisadalla pyhä Gregorius Nyssalainen varottaa matkustamasta Jerusalemiin, »jossa vallitsevat ilkeys, aviorikos, varkaus, epäjumalain palvelus, myrkynekotus ja murha . . . Murhia tapahtuu täällä helpommin kuin missään muualla».

Kun lukee apostolein kirjeitä, niin voi käsittää pakanain vastenmielisyyden kristittyjä kohtaan. Apostolit tekivät voitavansa parantaakseen näitä tapoja, tuskin paljoilla tuloksilla, sillä ne kai olivat houkutuskeinokin alkuaikoina. Ja sitä mukaa kun ne parantuivat, muodostui lahkoja, joissa ne kukoistivat edelleen, kuten kainilaiset. Uskonpuhdistuksen aikaan ilmestyi esim. Englannissa lahkoja, joitten jäsenet katsoivat olevansa kaikkein lakien yläpuolella ja tekivät synnittä mitä tahansa.

mattoman ruumiin», ja nauttivat ikuista autuutta. Tasaarvon toivo haudan tuolla puolen ei juuri tyydyttänyt vaan enemmän kiihoitti kateuden, halveksumisen, vihan ja riidan haluja, jotka järkyttivät ensi seurakuntia.

Silloin oli vielä mahdotonta, kuten myöhemmin kai tehtiin, saarnata nöyryyttä ja alistuvaisuutta — mahdotonta näille ensi opetuslapsille, joita piti kurissa vain apostolein persoonallinen voima ja salaperäinen auktoriteetti: vain näissä uskalsivat he käskeä vaikenemaan. He muistuttivat naisille aviollista kuuliaisuutta, josta nämät juuri luulivat päässeensä. Kun apostolit eivät vielä voineet käyttää väkivaltaisia kesytyskeinoja riitaisia uskovaisia vastaan, niin koettivat he vaikuttaa tunteisiin ahkerasti teroittamalla veljelistä rakkautta ja rauhallista yhteiselantoa.*)

Kiivas Jaakoppikin kehottaa rauhaan (Jak. 4: 11 ja 5: 7). Paavali ja Pietari terottavat tuon tuostakin rakkautta »lähimmäisiä» kohtaan. (Lähimmäinen oli vielä enimmäkseen vain uskonveli). Pietari kehottaa siveyteen, muistuttaen lopun olevan lähellä. (I Piet. 4: 7—8).

Rauhan säilyttäminen uskovaisten kesken oli niin tärkeä, että Paavali kohottaa veljesrakkauden yli uskon, yli kaikkien hyveitten ja uhrien. Pakanain apostoli, joka pitää kunniaan olla kirjallisesti sivistynyt, alkaa 13 luvun 1 Korinttilaiskirjeessään hymnillä veljesrakkaudelle, joka on matkittu sparttalaisen Tyrtaiön sotalaulusta:

*) Piispat hommasivat kovasti keisari Konstantinuksen ajasta saakka saadakseen itselleen tuomiovallan ensin pappeihin ja sitten kaikkiin uskovaisiin nähden. Keisari Honoriuksen aikaan poisti Stilicho tämän oikeuden, mutta Olympias antoi sen jälleen v. 408. Eunukki Jovias, O:n seuraaja keisarin suosiossa, kielsi katolisia vainoomasta pakanoita ja kerettiläisiä. Esimerkkinä piispain hallinnosta mainittakoon, että kun erään luostarin munkit tulivat Nestoriuksen, Konstantinopolin piispan, luo kysymään neuvoa Kristuksen kahdesta luonteesta, niin tämä ruoskitti heitä lyijynuppuisilla hihnoilla ja syyttäen heitä hänen loukkaamisestaan lähetti heidät viranomaisten luo. Kun nämät eivät voineet heitä syyllisiksi havaita, lähettivät he heidät piispan luo takaisin, joka vielä ruoskitti köyhimpiä.

»Jos minä ihmisten ja enkelein kielillä puhuisin eikä minulla olisi rakkautta (agape), niin minä olisin kuin helisevä vaski tai kilisevä kulkunen j. n. e.»

Apostoli sanoo ylistävänsä veljesrakkautta niin, koska se sisältää muut hyveet (4—8). Sanalla sanoen: veljesrakkaus sisälsi kaikki ne ominaisuudet, jotka puuttuivat pyhiltä.*)

Uusi uskonto otti, kuten Rooma perustamisajallaan, helmaansa karkulaiset, kirotut ja rikolliset, usein kysymättä mistä he tulivat ja huolehtimatta heidän kansallisuudestaan, säädystään tai tavoistaan, se yhdisti ja järjesti heidät ulkomailmaa vastaan, joka oli heidän vihollisensa. Mutta vaikka ei kristittyjen Jumala tuntenut eroa juutalaisen eikä kreikkalaisen, orjan eikä vapaan, rikkaan eikä köyhän, siveän eikä rikollisen välillä, niin erotti hän kuitenkin ihmiset kahteen vihamieliseen ryhmään: uskoviin ja epäuskoisiin. Ne, jotka uskon ottivat vastaan, saivat kasteen, söivät kuvannollisesti Kristuksen verta, tulivat »pyhiksi» ja Kristuksen jäseniksi, vaikka olivat vajonneet paheisiin ja niissä pysyivät. Uskomattomat taas olivat auttamatta kadotetut, vaikka olisivat olleet siveyden esikuvia. »Herra Jeesus», kirj. Paavali (2 Thess. 1: 7—9) »ilmestyy taivaasta hänen voimansa enkelein kanssa, ja tulen leimauksella, joka niille kostaa, jotka eivät meidän Herran Jeesuksen Kristuksen evankeliumia tottele, joka vaivaa kärsimän pitää ijankaikkisen kadotuksen Herran kasvoista ja hänen kunniansa väkevyydestä». Siis

*) Renan sanoo jossain, että sosialististen kongressien ja lehtien keskustelut jostain ohjelman kohdista muistuttavat kristillisten lahkojen riitoja opinkappaleista. Joskin voinee tässä suhteessa joitain vertailuja tehdä, niin ei ainakaan voi vertauksia asettaa siveellisesti. Yli 30 vuotta olen nyt kuulunut kansainväliseen sosialistiseen puolueeseen, mutta en ole vielä Amerikassa enkä Europassa kuullut, että olisi tarvinnut sosialisteille saarnata kunniallisuutta ja veljesrakkautta sillä tavalla kuin apostolit pyhilleen puhuivat. Päinvastoin ovat sosialismin taistelijat tavallisesti osottaneet veljellisyyttä ja arvokkuutta yksityisessä ja julkisessa elämässään. Alkukristillisyydellä ja sosialismilla on kyllä jotain yhteistä: ne ovat kansanvaltaisia liikkeitä, siksi voikin sosialisti jokapäiväisten taistelujensa kautta paremmin käsittää ensi kristittyjen intohimoja ja tapoja kuin kamarioppinut.

veljesrakkaus uskovaisten kesken, mutta uskomattomia vastaan — ikuinen viha! Pyhät lohduttavat koston toivolla, jota eivät tässä maailmassa saaneet toteutetuksi, tulevassa elämässä, jossa Jeesus kostaa uskon vihollisille.

Uusi uskonto herätti eloon vanhan ajan kostontunteen. Villi ja raakalainen tyyntyivät vain, kun he saivat omin käsin kostaa. Kun myöhemmin valtiovalta otti koston käsiinsä, täytyi murhan tapahduttua murhatun lähimmän sukulaisten olla läsnä syyllisen mestauksessa, että kostontunne tulisi tyydytetyksi; niin Ateenassa Perikleen aikana. Ensi kristittyjen mukaan siis Kristus itse oli kostava uskottomille; ja Jumala iloitsi nähdessään sitä, sillä heidän tuli kaatua »Jumalan kasvoin ja hänen valtansa kunnian edessä» (toinen käännös). Mutta kun kristinusko pääsi sivistyneitten pakanain piireihin, sivistyivät jumalakäsityksetkin. Jumala ja Jeesus eivät enää itse kosta, vaan enkelit, henget. Mutta vasta useitten vuosisatain jälkeen ovat he niin kehittyneet, että eivät enää iloitse, nähdessään kidutusta, jota kirottu helvetissä kärsivät.

Ensi vuosisatain kristittyjen tuli ponnistella kovin kohotukseen tapansa pakanallisen siveysopin tasalle ja oppinsa Platon filosofian henkisen järjestelmän rinnalle.

II.

HYVÄNTEKEVÄISYYS PAKANALLISESSA MUINAISUUDESSA.

Kristillisyyden ei tarvinnut tuoda hyväntekeväisyyttä mailmaan, sillä monta vuosisataa e. Kr. kukoisti se muinaisajan kaupungeissa, osottaen veljeyttä ja anteliaisuutta, josta

kristityillä ei ollut aavistustakaan. Kirkko-isien puolueellisuus ja historioitsijain orjallinen jäljittely ovat levittäneet käsitystä, että tarvitsevain hoito johtuisi vasta kristillisyyden ensi-ajoilta. Ei voinut olla kirkko-isille kokonaan tuntematonta, että Atenan, Rooman ja muidenkin kaupunkien rikkaat määrättyinä päivinä, väliin joka päiväkin, jakoivat elintarpeita köyhille.*) Apostolein teoistakin näkyy, että esim. Tabitha ja Kornelius olivat hyvää tekeviä, joten Pietarin ei tarvinnut saada heitä kokonaan valtaansa, saadakseen käyttää heidän omaisuuttaan.

Pakanallisen yhteiskunnan köyhää ei avustettu surkealla tavalla ja säälistä: Titus Livius kertoo, että köyhillä Rooman kansalaisilla oli oikeus saada elantoavustusta valtion rahastosta, ettei heidän tarvitsisi ryhtyä »likaisiin ja halpoihin toimiin», jommoisina pidettiin orjien toimeksi heitettyä käsitöitä. Köyhät alentuivat menemään valtion työpajoihin työhön vasta viime aikoina ennen Kristusta, kun tavartuotanto oli tuhonnut patriarkaalisen järjestelmän ja luonut rahamiesten uuden luokan. Köyhien elanto oli Kreikan valtioitten päämiesten alituisena huolena; nämät panivat usein toimeen elintarpeitten ja rahain jakoja; Perikles antoi varattomille rahoja, että nämä voisivat käydä teatterissa ja kansankokouksissa. Tätä nauttivia oli Ateenassa 6,000 s. o. yli puolet täysikäisistä, valtiollisilla oikeuksilla varustetuista kansalaisista. Aristoteleen vakuutuksen mukaan oli tämä laitos kaikissa kansanvaltaisissa maissa yleinen. Kansanjohtajat saivat tämän rahamäärän ylenemään.

Valtio ryhtyi sotiin, hankkiakseen köyhille tointa ja maita jaettaviksi; valtiomiehet tuhoavat omaisuuksia, jakaakseen kansalle »leipää ja sirkusnäytäntöjä»; uhrieläinten liha tuli köyhille.

*) Apostolien aikalainen maantieteen tutkija Strabo kertoo, että Rhodon saarella asukkaat huolehtivat hyvin kansan hyvinvoinnista, vaikka valtio ei ollut kansanvaltainen; he toivoivat siten pitävänsä köyhien joukkoja aisoissa. Valtiokin jakoi viljaa ja velvotti jonkun rikkaan huolehtimaan köyhäin ravinnosta verotuksen perustalla.

Valtio ja rikkaat pitivät köyhäin kansalaisten avustusta velvollisuutenaan, koska näitten esi-isät olivat olleet valtion perustajia ja sukulaissuhteissa keskenään. He olivat menettäneet omaisuutensa teollisuuden ja kaupan kumousten kautta. Valtio edusti kadonnutta yhteis- tai perhe-hallintoa, jonka huolena oli ollut kaikkein elanto. Köyhät kansalaiset voivat sormellaan osottaa, kuka asui heidän isiensä maalla ja rikkaat yleisen mielipiteen pelosta pitivät yllä köyhtynyttä. (Niin täytyi elsassilaisten miljoonamiestenkin n. 50 vuotta sitten perustaa »armelaisuuslaitoksia», kun heidän tehdaskaupungeissaan työssä vanhenneet miehet saivat kerjällä).

Mutta tullakseen osalliseksi elintarpeitten jaosta, täytyi olla kaupungin kansalainen. Perikles järjesti kansanlaskun, ja ne, joilla perusteita oli kansalaisoikeus, myytiin orjiksi. Caesar tutkitutti kansalaisluettelot ja pyyhitti pois kaikki, jotka eivät voineet osottaa olevansa Rooman kansalaisia; näiden luku väheni 820,000:sta 150,000:een.

Köyhäin elatus oli alkuperäisin velvollisuus eikä hyväntahtoisuutta. Tahdottiin tasata onnen oikeudettomuutta ja lieventää hätää. Köyhä ei sen kautta alentunut eikä tuntenut siitä kiitollisuutta. Apostoli Jaakoppi edustaa samaa tunnetta pauhatessaan pyhien nöyrää suhdetta vastaan rikkaihin nähden.

Tietysti tämä alkuperäinen veljellinen yhteenkuuluvaisuuden tunne turmeltui, kun köyhien lisääntyminen ja kiihko helposti johti kapinoihin ja kansalaisottiin; heitä pidettiin yllä pelosta; lopulta ei auttanut tehdä erotusta kansalaisten ja muiden köyhäin välillä.

Rooman senaatti asetti jo aikaisin tärkeän viran vuotuisen viljantuonnin valvomiseksi. Kaikkien maakuntain tuli määrätystä hinnasta lähettää joku määrä viljaa Roomaan. Kansanjohtajat ja tribunit saivat aina aika ajoin tuon summän alenemaan, aikana juuri e. Kr. meni 5:s osa valtion menosta siihen. Mikä kristitty maa voi semmoista »rakkautentoimintaa» osottaa?

Augustus korotti »kansalaisten» luvun 200,000:een. Listoihin kirjoin oli omaisuus oikeus, joka meni perinnök-

sikin tai jonka voi myydä. Tähän oli vain miehillä oikeus; keisarit Nero ja Trajanus laajensivat sen leskiin ja orpoihin. Aurelianus (300 j. Kr.) antoi jakaa leipää, kun köyhät eivät voineet leipoa jauhojaan. Konstantinuksen ja paavien täytyi seurata pakanakeisarien esimerkkiä. Ei lähimmäisen *rakkaus* vaan *pelko* loi hyväntekeväisiä sydämiä. Rikkaat yhäti pelkäsivät köyhiä, että nämät valtiovallan käsiinsä saatuaan poistaisivat velkavaatimukset ja jakaisivat omaisuudet.

Nälkäinen köyhälistö karttui suurkaupungeissa kristillisen ajan vuosisatoina niin, etteivät rikkaat sitä enää voineet elättää tai lähettää siirtoloihin tai pistää armeijaan; täytyi ryhtyä väkivaltaan, pitääkseen heitä kurissa. Poliisitoimi teki arvokkaan lopun rakkaudentoiminnasta. Tätä virkaa halveksien eivät kansalaiset siihen ryhtyneet; Ateenankin täytyi ottaa muukalaisia orjia pitämään piiskaniskuilla vapaita kansalaisia kurissa. Harald Kaunotukka, Norjan yhdistäjä (9 vuosis.) oli ollut vartiana Konstantinopolin palatsin portailla.

Apostolit ja kirkkoisät saivat tästä hyväntekeväisyyden elättämästä joukosta ensi tunnustajansa.

III.

PIISPOJEN JA MUNKKIEN RAKKAUDENTYÖT.

Kristillisen ajanlaskun ensi vuosisatojen kirkkoisät ja piispat saivat kannattajia itäroomalaisen valtakunnan kaupunkien heikontuneesta, työstä vieraantuneesta ja ryöstönhaluisesta köyhälistöstä. Olemme nähneet, etteivät apostolit olleet kovin tarkkoja valitessaan pyhiä ja uskavaisia; heidän

seuraajansa menettelivät samoin. Jos heidän onnistuisi voittaa puolelleen nämät hillittömät ja nälkiintyneet joukot, jotka meteleissään ryöstivät ja sytyttivät kokonaisia kaupungin-
osia, ja näitä johtaa, oli heillä voimakas ase, jonka avulla he vastustivat keisareita ja maaherroja tarkotustensa hyväksi. Tämä oli kristinuskon sankariaikaa.

Piispat ottivat samalla elättääkseen ja opettaakseen heitä ja sitoakseen heidät niin vatsan kuin pään puolesta itseensä. Ylä-Egyptin munkit eivät olleet, kuten keskiaikaiset, teko-
pyhiä rukoilijaveljiä, juoppoja ja likasia laiskureita, vaan ahkeria, kunnan talonpoikia, jotka viljelivät laajoja peltoja, tuoden näiden tuotteet veneillä alamaalle, Aleksandrian piis-
poille, kristilliselle kaupunkiväelle jaettaviksi. Rikkaita vero-
tettiin lisäksi; jolleivat he hyvällä antaneet, niin pakottivat piispat ja väkijoukot heitä uhkauksilla ja vainoilla:*) he tekivät lahjotuksia kirkkoille ja kansanjohtajille, päästäkseen turviin katumellakoilta ja ryöstöiltä, jotka tosin poliisivarti-
jat ja palkkasoturit raa'alla väkivallalla kukistivat, mutta joista ei koskaan voinut olla varma. Hätätilassa piispatkin

*) Aug. Thierry kertoo »P. Hieronymuksen historiassaan», keinoista, joita Augustinus käytti erästä rikasta perhettä verot-
taakseen. Roomalainen ylimys Pinianus oli vaimonsa kanssa piispa Alypiuksen seurassa saapunut pohjoisafrikalaiseen Hippon kaupunkiin keskustellakseen Augustinuksen kanssa, joka oli siellä piispana. Mutta alemmat papit ryhtyivätkin juoneen avioparin rahojen hankkimiseksi. »Edelleenkin», myöntää Thierry, »vaanitiin rikkaita, heitä houkuteltiin ansaan, tehtiinpä väkivaltaakin; ja moni papin vaali, joka kauempaa näytti pyhän hengen joh-
dolta, oli usein vain valonaran saatanan juoni.» — Keskellä kirk-
koa, juuri kuin P. Augustinus piti jumalanpalvelusta, puhkesi kansanmeteli; Pinianuksen ja hänen vaimonsa ympäröi kansan-
joukko, joka vaati hänen valallisesti lupaamaan, ettei lähde Hip-
posta. Alypius, joka oli päässyt karkuun, kirjotti ystävälleen Augustinukselle, muistuttaen ettei kai pakollinen vala ole sitova; mutta hurskas piispa selitti Pinianuksen äidille tämän moittiessa että oli kirkkonsa häpäissyt: »Jos on antanut lupauksen, täytyy se pitää; valan rikos on kuolemansynti, sen kiertämisen yritys myös.» Onneton Pinianus pääsi valastaan vasta, kun oli täysin riistetty. Tämän ylösrakentavan jutun tunnemme vain Augusti-
nuksen kirjeistä.

johtivat melskeitä, pyhä Cyrillus, Aleksandrian patriarkka, oli sen kauhean melskeen alkuunpanija ja johtaja, joka toi mukanaan kuuluisan kreikkalaisen naisoppineen Hypatian murhan ja erään kaupunginosan ryöstön ja sytytyksen.

Pelko ja valtiolliset vaikutteet olivat silloin rikasten kristittyjen ja piispain hyväntekeväisyyden aiheina. Cyrillus, Johannes, Chrysostomus ja patriarkat olivat taitavia ja väkivaltaisuuksia säikähtämättömiä kansanjohtajia, jotka suosivat rahvasta, saarnasivat köyhäin sotaa rikkaita vastaan sekä kiihottivat ja johtivat kansan raivoa, niin että keisarit väliin vapisivat muukalaisten henkivartijoittensa keskellä. Kun he sitten olivat saavuttaneet tarkoituksensa, asettivat he kansan raivon ja jättivät pois kiihotustyönsä. Köyhät, joita tähän saakka oli pidetty Jumalan valittuina, menettävät arvonsa, he eivät enää ole »uskossa rikkaat ja valtakunnan perilliset» (Jak. II 5), vaan kurjia olioita, joita oli pidettävä kurissa ja joilta nöyryyttävän hyväntekeväisyyden kautta riistettiin loppukin ihmisarvo ja itsetunto. Piispat alkavat asettua valtiovallan puolelle, kun tämä väkivaltaisesti piti kansaa kurissa ja masensi julmasti sen liikkeit. Kristillisyyden sankariaika oli mennyt.

Paavit pelkäsivät kansanliikkeitä niinkuin pakanakeisarinkin, joitten seuraajia he olivat, jatkoivat heidän politiikkaansa ja huolehtivat samoin kansan ravinnosta — ei rakkaudesta, vaan pelosta: he säilyttivät viljanhintoja tasaavan viraston kalliina pakanuuden perintönä. Muuten täytyi virkaan pyrkijäin imarrella kansaa, niin kauan kuin heidän vaalinsa riippui tästä. Tapahtui meteleitä ja verisiä yhtenörmäyksiä paavin- ja piispanvaaleissa puolueitten kesken. Viljanhoitovirasto uusittiin 17:nen vuosisadan alussa paavi Paul VII toimesta estääkseen tärkeimpäin elintarpeitten hinnan vaihtelun niin että Roomassa tavallisesti sai n. 10 pennillä naulan leipää, kun muissa kaupungeissa hinnat vaihtelivat nälkävuosien mukaan. Viraston lopetti v. 1797 kumoushallitus. Se oli tuottanut viime vuosina paljon tappiota, mutta ei oltu uskallettu sitä lopettaa.

Luostarit seurasivat piispain esimerkkiä ja lakkasivat huolehtimasta köyhistä »kristiveljistään», ne eivät enää jaka-

neet leipää, mutta tuhlailivat vielä rukouksia. Munkit eivät enää viljelleet maata, vaan hankkivat orjia ja maaorjia, voidakseen vapaasti antautua kerjuuseen ja perintökeinotteluun. Germain des présin apottikunta Pariisin lähellä oli 9:nellä vuosisadalla äärettömän tilain omistaja, tarviten 9,000 alustalaista maita muokkaamaan. Samoin muutkin luostarit. He ottivat maaverot, kuten maallisetkin herrat, mutta sen lisäksi kymmenykset y. m. Vieraanvaraisuus ja määräaikaiset elintarpeitten jaot eivät tulleet heille kalliiksi. He saivat veronsa luonnontuotteissa, joita jakelivat ennenkuin antoivat niiden pilaantua, kun kova puute uhkasi köyhiä. Ja vaikka he olivat anteliaitakin ruokatavaran suhteen, olivat he kovin säästäväisiä juomiin nähden, jotka he säästivät vanhoiksi. Heidän viinikellarinsa olivatkin kuuluisat. Viini ja hyvä ateria olivat tärkeitä, autuuteen kuuluvia asioita korkeitten kirkonmiesten uskontunnustuksessa — noiden, jotka köyhille kuvasivat himoja ja haluja perkeleen juoniksi ja saarnasivat paastoa ja lihan kuolettamista.

Tällä munkkien anteliaisuudella, jonka kautta he pääsivät ylellisyydestään, oli pohjana pelko, — mutta ei köyhiä enää huolinut pelätä, vaan läänitysherroja ja sotilasjoukkueita, joita retkeili maassa. Kirkkoja ja luostareita eivät paavien pannauhkaukset pelastaneet ryöstöiltä, kun kristilliset herrat tarvitsivat rahaa. (Karl Martel, Kaarlo Suuren isä, paavin maallisen vallan perustaja, riisti kirkontiloja antaen niitä sotureilleen). Piispoille ja munkeille oli tärkeätä pitää kansaa siinä uskossa, että he hoitivat tiloja voidakseen hoitaa ja auttaa köyhiä.

Mutta tämäkin pelon aiheuttama hyväntekeväisyys alkoi haihtua, kun kuninkaallinen santarmilaitos voi turvata kuningasta ryösteleviä parooneja vastaan ja tiet tulivat turvallisemmiksi kauppiasten kulkea. Nyt myivät luostarit tuotteensa ja ylijäämät veronsa, tullen siten yhä kylmemmiksi riistäjiksi. Tilat olivat kirkolle lahjotetut armeliaisuuden töitä varten seurakunnan hyväksi, eikä piispoille ja munkeille. Porvaristo vallankumouksessa 1789 viittasi tähän oikeusperusteeseen, riistäessään tilat kirkolta muka kansalle takasin. Eivätkä talonpojat puolustaneet karkotettuja munk-

keja, jotka juuri tuon kaupantekonsa kautta olivat vetäneet päälleen kansan vihat.

Katolista kirkkoa on moitittu muotoihinsa ja uskonnokappaleihinsa jäykistyneeksi, vuosisadasta vuosisataan muuttomattomaksi, kivettyneeksi. Sangen väärin annetaan sille tämä köyhäntodistus. Se on päin vastoin mitä ovelimmin osannut mukautua mitä erilaisimpain ajallisten ja paikallisten olojen mukaan; se on verhonnut hyväntekeväisyyttään moninaisilla valepuvuilla pitääkseen yllä auktoriteettiaan. Tämän maan hyvyksien väheksyminen, tämä apostolien ja ensi kristittyjen perusoppi, noiden, jotka pyrkivät aarteihin haudan tuolla puolen, kun eivät voineet hankkia maallisia, joutuu kirkon käsissä sivuun, se kun kokoaa maan rikkauksia ja tekee kauppaa köyhille määrättyillä osingoilla ja marsii tänään teollisten y. m. liikeyritysten etupäässä. Luostarit ovat teollisuuslaitoksia, jotka Ranskassa etenkin valmistavat alkoholipitoisia liköörejä, halveksimatta muitakaan tuottavia yrityksiä. Eräs munkkikunta on muuttanut tervehdyslauseensa: »veli, on kuoltava», lauseeksi: »veli, on tisleerattava», toinen on perustanut 2 miljoonan pääomalla posliinitehtaan, jonka maa-alueen se osti eräältä leskeltä pilkkahinnalla, kunnes oikeus pakotti sen suorittamaan tilan täyden arvon.

Nunnaluostaritkin ovat astuneet vuosisadan liikkeeseen kerjäten ja orpojen hoidon nimellä teettäen näillä kauheasti öitä. Se armeliaisuus tuottaa miljoonia.

IV.

PORVARISTON HYVÄNTEKEVÄISYYS.

Porvaristolla täytyy palkkatyöstä ottamiensa varkauksien kasaaman omaisuuden suurentamiseksi olla käytettävänä lukuisa joukko vapaita työläisiä, joitten köyhinä ja turvatto-

mina täytyy myydä työnsä pilkkahinnasta. Se on johdonmukaisesti vapauttanut työläiset keskiaikaisen painon alta, murtanut heidän ammattikuntalaitoksensa ja poistanut ne vähäiset tukeet, joita uskonto tarjosi. Katolisen kirkon juhlapäivien 90 lukuinen määrä, 52 sunnuntaita mukaan luettuina, siis 2 viikossa, joina työnteko ennen vallankumousta oli kielletty, pani esteitä riistämislle; ja useimpain luostarien toimesta pidetyt ruokatavaranjaot tuottivat hätää kärsiville työläisille pienen lisän palkkaan, jonka he saivat viitenä viikonpäivänä, jolloin oli lupa heitä riistää. Protestanttismi hylkäsi, tyydyttääkseen porvariston ammattiharjottajia, jotka sen maissa olivat lukuisimmat, almut uskonnon nimessä ja poisti taivaasta pyhimykset, voidakseen maan päällä poistaa heidän juhlapäivänsä. V. 1789 vallankumous ymmärsi asiansa vielä paremmin. Reformeerattu usko oli säilyttänyt sunnuntain; kumoukselliset porvarit arvelivat yhden lepopäivän seitsemästä olevan liikaa ja asettivat kymmenpäiväisen viikon, niin että lepopäivä tuli vasta kymmenen päivän kuluttua; ja kerran kaikkiaan haudataksaan katolisten juhlapäiväin muiston, korvasivat he kumouksellisessa kalenterissa pyhäinnimet metallien, kasvien ja eläinten nimillä. Laki 24:ltä p:ltä Vendémiaire (viini) kuuta tasavallan vuonna II (15 p. lokak. 1793) julisti almun rikokseksi.

Porvarillinen taloustiede, tämä porvariston aineellisten etujen toinen henkinen ilmaus, jatkoi uskonpuhdistuksen työtä hyökkäyksissä työläisluokalle hyödyllisiä valtiolaitoksia vastaan; kunnallishallintojen viljanhankinta, elintarpeitten laillinen tasaus ja paavin säilyttämät pakanuuden aikaiset huolenpitolaitokset joutuivat fysiokratein taholta kovan arvostelun alaisiksi. Condorcet y. m. nousivat puolustamaan viljan vapaakauppaa, jota Necker vertasi äärettömään pelipöytään: sillä »yhdeällä miljoonalla voidaan nälkiinnyttää kokonainen kansakunta».

Uusaikaisen tuotannon hyväksi, joka laajetakseen tarvitsee ylenmäärin halpaa työvoimaa, uudistivat kumoukselliset porvarit työläisten elinehdot ja poistivat ammattikunnat; niin loi kapitalismi ensi esiintymisellään jo työläisliikaväes-

tön, jolle se ei tarjonnut varmaa työtilaisuutta, sen ainoaa apulähdettä. Kulkurien ja kerjäläisten, sivistyksen parantamattomain kiusojen, luku oli tullut niin tuntuvaksi, että 16:nelta vuosisadalta saakka määrättiin Ranskassa julmia rangaistuksia, ruoskimista, polttomerkitsemistä ja hirttämistä näille. Nämät määräykset uudistettiin 18:nen vuosisadan vallankumouskautena. Mainittu laki Vendémiairekuulta vuonna II käski kerjäläisen asettumaan kotikuntaansa, jonka tuli laittaa työpajoja; jos hän sen hetkeksi jätti, tuomittiin hänet pakkotyöhön vankilaan ja uusiutuessa maanpakoon Madagaskar saarelle.

Ludvig XV:nen aikana oli avattu kerjäläisturvaloita eli työhuoneita, jotka olivat todellisia vankiloita, niissä kun kiusattiin kulkureita, jotta heitä saatettaisi pois kiertolaiselämästä. Aivan sama liikakansotusilmiö oli esiintynyt Englannissa, ja julmista kurituskeinoista huolimatta paisuivat yhä kulkurien ja kerjäläisten laumat, jotka peltojen muuttuminen laitumiksi oli heittänyt maatyöstä pois; tässä protestanttisen uskonpuhdistuksen maassa täytyi kuristuskeinoja täydentää kristillisen rakkauden avulla: Elisabetin aikaan säädettiin köyhäinlait, jotka velvottivat kunkin seurakunnan elättämään köyhänsä; ne ovat vielä voimassa ja päättyvät tosi porvaris-lähimmäisrakkauden mukaiseen tulokseen, että köyhien elatus on laskettava köyhien niskoille: niin esim. eivät Lontoossa rikkaat seurakunnat, joitten piiristä kalliit asuntovuokrat ovat karkottaneet köyhät, maksa mitään vaivasveroa, kun taas köyhäin kaupunginosat, joissa näitä joukottain asuu, ovat kovin verotetut vaivaishoidon hyväksi. Porvaristo loi ensin köyhät, hankkiakseen halpoja työvoimia, ja kun niiden luku nousi yli sen määrän, jonka se voi voitonkookoomiseensa käyttää, ajoi se liiat pois kaupungista kotikuntiin, tuomitsi ne vankilaan ja ruumiinrangaistuksiin: se teki rikoksen *siitä* köyhyydestä, jota se ei voinut rikkauksiensa hyväksi käyttää.

Köyhäinkysymys tuli heti vallankumouksen ensi päivistä 1789 kovin polttavaksi. Bailly, joka ensiksi valittiin Pariisin pormestariksi, että hän lieventäisi puille paljaille jääneiden työmiesten hätää, tunki näitä kuten elukoita yhteen

kokoon — 18,000 ihmistä — Monmartren kukkulalle; Bastiljin valloittajat vartioivat siellä työläisiä tykeillä, palavat sytyttimet käsissä. Tämä menettely kumouksellisen porvariston puolelta, joka äänekkäästi saarnasi »ihmiskunnan vapauttamista», julisti työläisluokalle, mitä kohtelua se voi odottaa voittavalta porvaristolta.

Tosin täytyi porvariston, kun vetoaminen kansanjoukkojen urhoollisuuteen tuli välttämättömäksi, jos mieli tehokkaasti vastustaa Europan liittoutuneita yksinvaltoja, lykätä tuonemmaksi kansanjoukkojen väkivaltainen kurissapito, he julistivat juhlaallisesti tahtovansa jakaa milliardin paenneen aateliston omaisuudesta tasavallan sotilaille, ja houkuttelivat köyhiä kirkko-isien kansanomaisella puhetulvalla. Kahdeksan kuukautta Vendémiären v. II lain hyväksymisestä, jota ei rohjettu panna käytäntöön, jätti Bauére 22 p. Floreal (kukka) -kuuta, 11 p. toukok. 1794, yhteishyvän valiokunnan nimessä kansalliskonventille esityksen kerjuun poistamisesta — —, »joka on vaeltava syytös ja ruumiillinen julistus hallitusta vastaan . . . Kerjäläisyyden kuva on tähän saakka koko mailman historiassa ollut omistavain liittoutuminen omistamattomia vastaan».

Samalla kun kansalliskonventin jäsenet ravitsivat köyhiä moisilla korkealentoisilla ihmisorakkaus-fraasitulvilla, anastivat he oikeudenmukaisesti köyhille kuuluvat kirkon ja sairaaloiden tilat ja omaisuudet itselleen ja jakoivat siten yhteisomaisuuden omistavain nautinnoksi ja hyödyksi, lisäten siten niiden lukua, joitten täytyi tarttua kerjäläissauvaan. Jollei sota olisi niellyt armeijan suurinta osaa työttömiä ja talonpoikia, olisi Ranskassa syttynyt kansankapina. Sota oli tehosampi keino hankkia köyhät pois niskoilta, kuin pormestarin toimet Montmartrella ja Bastiljin valloittajien tykit, jotka olivat muuttuneet nousevan porvarillisen järjestyksen uskollisiksi vartijakoiriksi.

Vallankumous saattoi teollisen kehityksen nopeaan vauhtiin. Porvaristo poisti ammattikunnat virkailijoiheen ja kaikki kauppa ja teollisuutta rajoittavat siteet; se käytti tätä vapautta myös hyväkseen perustaen ja laventaen tehtaita. Sillä oli todellinen työläislihan nälkä, joka tuli yhä kiihkeäm-

mäksi, kun sota vei pois tuntuvan osan voimakkaimpia työmiehiä. Kun miehiä puuttui, niin käytiin käsiksi lapsiin, joitten käyttämistä teollisuustyöhön lakkautetut ammattikunnat siihen saakka olivat ehkäisseet: ennen vallankumousta ei 14 v. nuorempia lapsia saanut tehtaissa riistää, ja vanhempiaakin alaikäisiä oli niissä vähän. Kun Reveillonin tapettitehtaassa oli paljon lapsia työssä, herätti se niin suurta tyytymättömyyttä Parisin esikaupungin St. Antoinen käsityöläisten kesken, että nämä panivat tehtaan tuleen — samaan aikaan kuin Pariisissa varustauduttiin valitsemaan edusmiehiä 1789 v:n valtiopäiville.

Työväenkysymys kohosi esiin samoin kuin köyhälistökysymyksen juuri vallankumouksen kynnyksellä. Kun työ- mies- ja käsityöläisperheiden lapset eivät voineet täyttää työnälkäisen teollisuuden tarpeita, otettiin lisäksi orpolapset ja yleisen hyväntekeväisyyden hoidokkaat. »Dekade», idealistein ja kansantaloudentutkijain lehti julistaa palstoillaan suurena ihmisrakkauden triumfina tiedon, että erään konventinjäsenen veli »suuren tehtaan omistaja Toulousessa oli saanut oikeuden ottaa orpokodeista 500 lasta tehtaaseensa työhön . . . Hän puhdisti täten läheisten seutujen orpokodit» 20 p. Ventose (tuuli) -kuuta v. VI s. o. 10 p. maalisk. 1797. Lapsen ja naisen teollinen riistäminen, tämä työläisperheen tuho, on »ihmisrakkauden» kunniakkaimpia voittoja.

Myös työläisten halpa ravinto palkanalennusten luvallisuudella tarkoituksella oli 18:nen vuosisadan tehtailijain ja taloustieteilijäin ihmisrakkaita lempiaatteita. Vilja oli heidän mielestään liian kallista ravintoa työmiehelle: ilolla ottivat he vastaan perunat ja Jean Say luuli banaanissa keksineensä vielä paremman.*)

*) Say selitti, että sama maa-ala tuottaa banaaneja 106,000 kiloa, perunoita 2,400 k. ja viljaa 800 k.; 1/2 ha voi Mexikossa banaaneilla viljeltynä elättää yli 50 henkeä, kun sama ala Euroopassa viljalla viljeltynä tuskin elättää kahta ihmistä. Perunat, Italiassa ja Englannissa jo 17:nellä vuosisadalla viljellyt, tulivat vasta 19:nellä vuosis. yleiseksi kansanravinnoksi.

»Dekade» antoi v. 1800 hyvän neuvon, jotta kansaa voisi ravita tosisäästäväisesti, että vehnä- ja ruisleivän sijaan hankittaisi ohrista, kauroista, maissista, tatarista, pavuista, perunoista ja kastanjoista valmistettua. Kun ranskalaiset kerran tyyneellä tasapuolisuudella ja ilman luokka-ennakko-luuloja tutkivat vallankumousta, tekevät he sen huomion, että sen suurimmat aatteet olivat kotoisin Sveitsistä, jossa porvaristo juuri oli ottanut vallan: Genfistä toi näet Candolle n. k. »taloudelliset keitot», köyhäinsopat, jotka herättivät suurta huomiota kumouksellisessa Pariisissa, koska ne »hankkivat pikku käsityöläisille terveellistä ja maukasta ravintoa». »Tehtailijain tulisi», kirjoittaa Dekade 1800, »pitää työpajoissa suuria patoja täynnä tuommoista keittoa, siten ravitakseen työläisensä silminnähtäväksi voitoksi kummallekin puolelle». Kreivi Rumford, liikanimeltä »inhimillisyyden ministeri», oli köyhäinsoppia edistävän komitean puheenjohtajana. Siinä oli sitten konventin juhlallisten lupausten ja kansanvaltaisten puheenparsien tulos!

Ihmisrakkaus (filantropia), jonka nimi vasta 18:nella vuosisadalla sukeltui esiin ranskan kielessä, marssi riemukulussa kumoukselliseen Ranskaan, asettuakseen kristillisen rakkautentoiminnan tilalle.

*

Vallankumous oli valmistanut yhteiskunnan maa-alaa koneellista tuotantoa varten, joka tapasi ylenmäärin ja pilkka-hintaan työläisiä, joita se tarvitsi kehittyäkseen ja rikastuttaakseen kapitalistiluokkaa miljooneilla ja miljardeilla. Proletariaatti, kapitalistiluokan luoma tuottava luokka on nimen latinalaisuudesta huolimatta uusaikainen luoma; se eroaa aikaisempien aikojen sorretuista ja riistetyistä luokista. Proletaari on kansalainen, joka, ainakin teoriassa, nauttii valtiollisia oikeuksia, mutta ei omista minkäänlaista omaisuutta eikä muuta yhteiskunnallista olemassaolon vakuutta; hän elää epävarmasti päiväksensä palkastaan, ainoan kauppataransaan, työvoimansa hinnasta; kun kapitalisti ei enää

tarvitse tätä työvoimaa, heittää hän työläisen kadulle, sen enempää huolehtimatta, mitä hänestä ja hänen perheestään tulee.

Jos kapitalistisen tuotannon alkuaikoina teollisuudelta puuttuikin työvoimia, kuten meidän päivinämmä maataloudelta, niin ovat koneet korjanneet sen epäkohdan, tehdesään mahdolliseksi naisten ja lasten teollisen käytännön ja luodessaan työläisliikaväestön, jota Engels nimittää »työväen reserviarmeijaksi». Kapitalisti ei enää pelkää työläisten vaatimuksia; hän säättää lakeja proletaareille, hän määrää itsevaltaisesti palkat ja työajan, järjestyssäännöt, rangaistukset ja erottamiset.

Yhtä paljon kuin proletariaatti on kapitalistisen yhteiskunnan pauperismi, köyhyyskysymyskin, eroavainen edellisten yhteiskuntamuotojen vastaavista ilmiöistä.

Muinaisten kaupunki-yhteiskuntien osattomat luokat jakautuivat: orjiin, käsityöläisiin ja päiväläisiin sekä köyhiin; suurin osa viimeainuita oli ylemmistä säädyistä alenoneita, jotka eivät osanneet mitään käsityötä eivätkä halunneetkaan harjottaa muuta kuin aseiden käyttöä. Valtio ja rikkaat elättivät näitä aluksi veljellisuuden tunteesta, myöhemmin kapinanpelosta, mutta heitä ei teollisesti riistetty. 4:nellä vuosis. j. Kr. taistelivat nämä köyhät, etenkin kreikkalaiset, keskenään, palvelen palkkasotureina eri armeijoissa, myyden palveluksensa barbaareillekin, persialaisille y. m. isänmaatansa vastaan. Kreikan vallotuksen jälkeen levisivät he yli koko mailman sotilaina, opettajina, puhujina, lääkäreinä, loisolijoina y. m.

Kapitalistisen yhteiskunnan köyhillä, jotka ovat köyhtyneet yksitoikkosessa epäterveellisessä, uuvuttavassa työssä, riittämättömän ravinnon, alkoholin ja keuhkotaudin kautta, ei ole ruumiillista voimaa ei henkistä kykyä eikä entisajan köyhien kiihkeää taisteluhaluja. Verraten pienet poliisivoimat pitävät sitä aisoissa. Proletariatın mukautuvaisuus ja kilttiys ovat uuden ajan ilmiöitä, n. puolen vuosisadan vanhoja.

Usein sattuvat hinnanylennykset 18:n vuosisadan toisella puoliskolla, kaupunkien asujanten luvun nopean

kasvamisen ja kulkuneuvojen huonouden aiheuttamat, saivat aikaan levottomuuksia: v. 1847 huono sato avusti 1848 vallankumousta. Köyhät panivat vallitsevia luokkia pelkäämään; heidän ravintonsa kuului vielä valtiomiesten huolehdittaviin asioihin; vanhoillisetkaan hallitukset eivät vitkastelleet huonon sadon sattuessa sivuuttaa tulleja ja edistää viljantuontia. Köyhien aiheuttama pelko on nyt kadonnut: ministerit ja edusmiehet äänestävät keveällä sydämellä suojelustulleja, jotka kohottavat leivänhintoja. Suurteollisuuden harjottajat, jotka toisen keisarikunnan aikana vielä vaativat tullitonta viljan ja karjan tuontia, luottavat nyt valtaansa hintain pysyttämiseksi ilmankin eikä heillä enää ole etua hintain alhaisina pitämisestä, vaan puolustavat suurviljelijöitä.

Rikkaat luokat tuntevat köyhäin kurjuuteen tottumuksen suojelevan heitä kapinaa vastaan; he pelkäävät vain näiden yksilöllisiä ja anarkistisia takasinvaatimus- ja korvaus-kokeita, varkauksia ja murhayrityksiä. Ja kuitenkin kieltäytyvät he tutkimasta päivä päivältä lisääntyvien rikosten syitä, peläten täytyvänsä myöntää, että yhteiskuntajärjestys, josta he vetävät voittoa, on niiden synnyttäjä. Lainsäätäjät ja virkamiehet pitävät koskemattomana oikeusopin kappaleena vanhan filosofian ja kristillisyyden oppia n. k. vapaasta tahdosta eivätkä voi vapautua mielipiteestä, että rikollinen on yksin vastuunalainen. Lombroso ja hänen mainio koulunsa, jotka johtavat rikollisuuden rikollisen fyysillisestä laadusta ja taipumuksista, ovat esittäneet väärää anatomista tietoa vahvistamaan porvariston mielihpidettä. Ja kuitenkin jo 75 v. sitten Quetelet osotti, mikä suhde on viljanhintojen ja rikosten välillä. Silloin olivat hinnat kovin muuttelavaiset, mutta sittemmin, Yhdysvaltain viljatuotannon vaikutuksista 1880 luvulla pysyvät viljanhinnat jotenkin tasasina, mutta siitä huolimatta lisääntyvät rikoslain alaiset seikat yhä nopeammin. Muualta on siis nyt haettava rikosten syitä.

Oikeusministeristön 1826—86 tekemien tilastojen mukaan olen tutkinut kaupan ja teollisuuden aiheuttamia häiriöitä, konkursseja, palkanalennuksia ja työsulkuja, ja olen

saanut selville, että rikosten luku kasvoi konkurssien mukana. Murhat eivät tunnu olevan konkurseista riippuvia; siveellisyysrikokset taas lisääntyvät hyvinä aikoina. Köyhillä ei ole huonoina aikoina muuta neuvoa kuin turvautua varkauteen, »tähän luonnon antamaan oikeuteen», kuten Fourier sanoo.

Kapitalistiluokka, jolla ei ole halua tutkia sivistyksensä aiheuttamia rikoksia, haluaa sitä enemmän päästä rankaisujen kautta turvaan niiltä. Valtiomiehet, siveysopettajat ja ihmisystävät työskentelevät täydentääkseen rangaistuslaitoksia niin hyvillä tuloksilla, että ne hyvin vastaavat sivistystämme: vankilain, kuritushuoneiden ja rangaistussiirtolain luku on yhä kasvanut ja Yhdysvaltain kauheat koppivankilat ovat tulleet käytäntöön. Porvarilliselta riistämisläpeltä eivät vangitkaan ole vapaat; niitä käytetään tulolähteenä ja vapaitten työläisten palkkainalentajina.

Kun raa'oilla valtakeinoilla ei onnistuta rajottamaan rikosten lukua, täytyy turvautua Englannin Elisabetin esimerkkiin ja perustaa hyväntekeväisyyslaitoksia: yleinen köyhäinhoito, leipäpaloja, sairaaloita, joista ylioppilaat ja professorit saavat tarvitsemiaan raatoja, yömajoja, joihin kadun vaaralliset kulkurit ajetaan j. n. e. Pelko on yleisen hyväntekeväisyyden äiti.

Porvarit ovat nostaneet yksityisen hyväntekeväisyyden kunniaan, toiset verottaakseen lempeitä henkilöitä tai harjoittaakseen 6 0/0 tuottavaa ihmisystävyyttä työväenasuntojen kautta tai kootakseen rahoja omaksi hyväkseen, toiset huvitellakseen. Kapitalismin naisille on hyväntekeväisyys teko-syynä komiteakujeiluun ja iltamiin tansseineen, keimailuineen ja samppanjoineen. Köyhät kelpaavat kaikkeen: herrat vetävät heistä voittoa ja naiset huvia. Köyhät ovat Jumalan siunaus. Ja yksistään siksi, että Kristus on sanonut: »teillä on aina köyhät», uskoivat he hänen jumaluuteensa.

Riistävä kapitalistiluokka luulee olevansa turvassa tili-vaatimuksia vastaan, kun työväeltä puuttuu yksimielisyyttä, ja se on taloudellisessa, ruumiillisessa ja henkisessä hädässä ja poliisien ja sotilasten miekat ja pistimet ovat lähellä!

Kuitenkin on työläisten pitkäikäisissäkin lakoissa osottama hämmästyttävä rohkeus, järkkymätön vastustusvoima ja ihmelettävä järjestys todisteena köyhälistöjoukoissa uinuvasta lannistumattomasta tarmosta. Kapitalistiluokka on näkevä, kuinka paljon yhteiskunnallisen kumouksen vaakalaudalla poliisi ja armeija painavat. Heränneen proletariaatin nousu on poistava kaikki esteet, se tekee tuotannon välineet kansallisomaisuudeksi ja panee toimeen yhteiskunnallisen tuotannon: silloin, kuten alkuperäisen kommunismin aikana, on alentava hyväntekeväisyys tuntematon; ei ole enää rikkaita hyväntekeväisyyttä harjoittamassa eikä köyhiä sitä vastaan ottamassa.

VENÄJÄN SOSIALIDEMOKRAATTISEN TYÖVÄENPUOLUEEN HISTORIA

I osa.

Sosialidemokraattisen liikkeen synty Venäjällä
vv. 1883—97.

Kirj. **M. Ljadov.**

Hinta 1: 50.

Niin läheisesti riippuessamme Venäjän vapausliik-
keistä on meillä täysi syy tutustua toveripuolueemme
syntyyn ja vaiheisiin.

EUROPAN YHDYSVALLAT

eli kapitalismista sosialismiin.

Kirj. **Anatole France.**

Hinta 30 p.

Kuulun kirjailijan huvittava kuvaus tulevaisuuden
yhteiskunnasta.

saatavana

TYÖVÄEN KIRJAKAUPASTA

Helsinki, Sirkuskatu 3.

TYÖMIES,

Suomen sos.-dem. puolueen pää-
äänenkannattaja,

ilmestyy Helsingissä 6 kertaa viikossa 8-sivuisena.

**Tilauhinnat Helsingissä ja asiamiesten luona maa-
seudulla:** koko v. 10: —, kolmeneljännes v. 7: 50, puoli
v. 5: —, neljännesv. 2: 50, kuuk. 1 mk. **Postikonttoreissa:**
(paitsi tilaussetelin hintaa) koko v. 9: 90, puoli v. 4: 91,
kuuk. 89 p. **Venäjällä:** koko v. 4 r., puoli v. 2 r., nel-
jännes v. 1 r., kuuk. 40 k. **Amerikassa:** koko v. 4 doll.,
puoli v. 2 doll., neljännes v. 1 doll. **Muualle ulkomaille:**
koko vuosi 20: —, puoli v. 10: —, neljännesv. 5: —.

Yksityisnumerojen hinta 5 p.

Voidaan myöskin tilata erikseen lehden **viikkopainosta**,
s. o. yksinomaan lauantainumeroa. Hinta asiamiesten luona
koko v. 3: —, puoliv. 1: 50. **Postikonttoreissa:** koko v.
2: 90, puoli v. 1: 40.

Ilmoituksia vastaanotetaan lehden konttorissa. **Ilmoitus-
hint**a tekstin edellä 10 penniä ja tekstin jälkeen 8 p. palsta-
millimetritä. Kuolemanilmoitukset tilan mukaan. Kihla-,
syntymä- ja viikköilmoitukset 1: 50 p. Ruotsinkieliset
suomennetaan maksutta. Pysyvistä ilmoituksista annetaan
alennusta. Satunnaisia ilmoituksia lähetettäessä tulee maksun
seurata mukana. Saman päivän lehteen aiottu ilmoitukset
ovat jätettävät lehden konttoriin viimeistään **klo 9 a. p.**

Konttori Sirkuskatu 3. Avoimna klo 8—7; juhla-aat-
toina klo 8—5. Tel. 1937. Taloudenhoitajan tel. 6064.

Toimitus Sirkuskatu 3. Auki 8—11 e. p.p. 5—7 j. p.p.
Telef. 2715. Toimittajain tel. 4995.

TYÖMIES jaetaan joka arkipäivän iltapuolella.

EDUARD BERNSTEIN

LAKKO

sen luonne ja vaikutukset.

Suom. J. K. Kari. 110 siv. Hinta 1 mk.

LAKKO on jokaisen välttämättömästi itselleen ostettava ja luettava.

„PUNASET“ I.

Sosialidemokratisten edustajien kuvat ja elämäkerrat
1907—1909.

»Punaset» on painettu hienolle taidepainospaperille, 96 sivun laajuinen ja maksaa ainoastaan 60 penniä.

Luonnollisesti jokainen puoluetoveri hankkii itsellensä tämän ensimmäisten edustajiemme muotokuvakokoelman.

TYÖVÄEN LAULUKIRJOJA

taipuvissa kangaskansissa à 50 penniä
kovissa paperikansissa . . » 40 »
pehmeissä paperikansissa » 25 »

Saatavana

TYÖVÄEN KIRJAKAUPASTA
Helsinki, Sirkuskatu 3.

Asiamiehille 20 % alennus. Tuntemattomille lähetetään jälkivaatimuksella ellei raha seuraa tilausta.

Työväen Sanomalehti Osakkeiyhtiön

kustannuksella on ilmestynyt seuraavat uudet:

Seisova sotaväki ja millisi, kirj. E. Timonova. Sitomennos. Hinta 15 p. Lyhyt selitys päivän polttavasta kysymyksestä.

Taluston tuoksuista, Hilja Liinamaa runoja. Hinta 1:50 p.

Elämän kannet, Mikko Gölöisen runoja. Hinta 1 mk.
Punanan nauru, kirj. Leonid Andrejev. Hinta 15 p.

Vallankumous, mukana olleiden oma muistutpanoja. Hinta 50 p.

Millä elät, Simon Dylsteinin ja G. Pleshanovin yhteispiirittä ryön arvostus. Hinta 25 p.

Lausuttavia runoja I, II, III, eri tilaisuuksissa lausuttaviksi sopivia runoja. Hinta jokaisesta erikseen 20 p.

Väitelmää sosialismista, mukaelma Englannin kielestä. Hinta 15 p.

Juoni, luokkajajaja selvittävä kirjanen. Hinta 15 p.

Talstein leivistä, kirj. B. Karpotkin. Hinta 2:25.
korikansissa 3:75.

HINTA 25 P.

Työväen Sanomalehti Osakeyhtiön

kustannuksella on ilmestynyt seuraavat uutuudet:

Seisova sotaväki ja millisi, kirj. E. Pimenova. Suomennos. Hinta 15 p. Lyhyt selitys päivän polttavasta kysymyksestä.

Taistelun tuoksinasta, Hilja Liinamaan runoja. Hinta 1: 50 p.

Elämän kannel, Mikko Uotisen runoja. Hinta 1 mk.

Punanen nauru, kirj. Leonid Andrejev. Hinta 75 p.

Vallankumous, mukana olleiden omia muistiinpanoja. Hinta 50 p.

Millä elät, Simon Dyhsteinin ja G. Plechanowin mielipiteitä työn arvosta. Hinta 25 p.

Lausuttavia runoja I, II, III, eri tilaisuuksissa lausuttaviksi sopivia runoja. Hinta jokaisesta erikseen 20 p.

Väitelmiä sosialismista, mukaelma Englannin kielestä. Hinta 15 p.

Juoni, Luokkarajoja selvittelevä kirjanen. Hinta 15 p.

Taistelu leivästä, kirj. P. Krapotkin. Hinta 2: 25, korukansissa 3: 75.

HINTA 25 P.